

METODOLOGIJA ZA PRIPREMU I PUBLIKOVANJE DOKUMENTA “BUDŽET ZA GRAĐANE” INSTITUCIJA BIH

NACRT

JULI, 2020.

Sadržaj

1. Pozadina	2
2. Osnovni elementi metodologije	2
3. „Budžet za građane“ – definicija, osnov, svrha i glavni principi	3
4. Pravni osnov za donošenje budžeta za građane	4
5. Ključni akteri	6
6. Sadržaj dokumenta „Budžet za građane“	7
7. Koraci u pripremi i objavljivanju dokumenta „Budžet za građane“	9
Prilog 1.....	12

1. Pozadina

Ova metodologija je namijenjena predstavnicima Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine u cilju pripreme i publikovanja dokumenta „Budžet za građane“. U njoj su definisani detaljni razlozi i opisi za sve korake u procesu pripreme, objavljivanja, distribucije i komuniciranja samog dokumenta. Metodologija uključuje metodološke smjernice i primjere, te služi kao određena vrsta priručnika za izradu „Budžeta za građane“.

Metodologija je kreirana na osnovu smjernica koje su obezbjeđene Projektnim zadatkom kao i same Ponude u okviru projekta „Budžet za građane“, a zasnovana je na sveobuhvatnoj analizi stanja, potreba i pravnog okvira, te na dosadašnjem iskustvu Razvojne agencije Eda u pripremi i implementaciji sličnih inicijativa.

Projektni zadatak je predvidio da ova metodologija definiše i sve neophodne aktivnosti u cilju direktnog i dvosmjernog komuniciranja sa građanima, te načine i korake za uključivanje građana u proces izrade dokumenta „Budžet za građane“. Istovremeno, poseban fokus same metodologije se bazira na resursima, kapacitetima, potrebama i interesima svih zainteresovanih u procesu pripreme i objavljivanja „Budžeta za građane“.

Metodologija je pripremljena uz podršku vlada SR Njemačke i Velike Britanije, u okviru Programa jačanja javnih institucija u BiH koji provodi njemački GIZ. Tehničku podršku u ime GIZ-a pruža Razvojna agencija Eda.

2. Osnovni elementi metodologije

Imajući u vidu zahtjeve u vezi sa pripremom i objavljivanjem dokumenta „Budžet za građane“, bitno je definisati nekoliko bitnih elemenata:

- „Budžet za građane“ – definicija, osnov, svrha i glavni principi;
- Pravni osnov za donošenje dokumenta „Budžet za građane“ ;
- Ključne aktere u procesu pripreme i objave dokumenta „Budžet za građane“;
- Sadržaj dokumenta „Budžet za građane“;
- Korake u pripremi i objavljivanju dokumenta „Budžet za građane“ .

U okviru same metodologije treba da se vodi računa i o strateškim opcijama koje mogu imati značajne implikacije na način pripreme i objavljivanja dokumenta „Budžet za građane“ koje se prvenstveno odnose na:

- Forme institucionalizacije dokumenta „Budžet za građane“ u okviru redovnih nadležnosti/ poslova Ministarstva za finansija i trezora BiH;
- „Dubinu“ konsultacija sa građanima i nevladinim organizacijama i stepen njihove uključenosti;
- Oblike pripreme/objave dokumenta „Budžet za građane“ (prijedlog Budžeta i/ili finalni dokument);
- Forme prezentovanja dokumenta „Budžet za građane“.

3. „Budžet za građane“ – definicija, osnov, svrha i glavni principi

„Budžet za građane“ je dokument koji na jednostavan i razumljiv način objašnjava građanima budžet, budžetske termine, odgovornost za obavljanje različitih nadležnosti i pružanje usluga, kratak redoslijed aktivnosti i tok budžetskog procesa prema budžetskom kalendaru, kao i mehanizme za uključivanja građana. Obzirom da se budžet puni novcem građana, institucije vlasti su dužne da objavljuju i učine javnim detaljne finansijske izvještaje o tome kako se novac iz budžeta troši. Problem predstavlja činjenica da su izvještaji koji se objavljuju u budžetskom procesu veoma obimni, kompleksni, pisani jezikom struke, i teško razumljivi čak i onima koji posjeduju određeno predznanje iz oblasti javnih finansija. Upravo zbog kompleksnosti samih dokumenta, građani neće imati ništa jasniju sliku o tome kako vlast planira prikupiti i trošiti javni novac, i nakon što su imali priliku analizirati budžetske dokumente. Ukoliko građani nisu u mogućnosti da razumiju objavljene dokumente, onda neće biti ni u mogućnosti da postavljaju pitanja i traže odgovornost vlasti.

„Budžet za građane“ je prezentacija budžeta koja nije pisana jezikom struke, on može imati veoma različite forme, ali njegova glavna karakteristika je da mora biti kreiran tako da je razumljiv što široj populaciji. „Budžet za građane“ je u nekom smislu zapravo pojednostavljena verzija budžeta, koje je kreirana kako bi olakšala njegovo razmatranje. Svrha ovog dokumenta je da proširi znanje građana o javnim finansijama i ohrabri ih da postanu relevantan i aktivan faktor u budžetskom procesu.

„Budžet za građane“ najčešće podrazumijeva pojednostavljenu verziju prijedloga budžeta ili usvojenog budžeta, mada bi zapravo svi budžetski dokumenti mogli i trebali imati svoje pojednostavljene verzije koje bi bile razumljive građanima. Prijedlog budžeta objavljen u formi „Budžeta za građane“ i dostavljen građanima kao materijal za javnu raspravu, pomogao bi svim zainteresiranim građanima da se uključe i svojim prijedlozima doprinesu usmjeravanju javnog novca prema njihovim potrebama. Usvojen budžet objavljen u formi „Budžeta za građane“ bi pokazao građanima kako i u koje svrhe se troši javni novac i omogućio bi im da pozovu vlasti na odgovornost.

Glavni principi u vezi sa „Budžetom za građane“ mogu se definisati na sljedeći način:

- Trebao bi biti objektivan dokument koji tumači vladine politike i programe, bez bilo kakvih političkih konotacija;
- Trebao bi biti napisan pisan razumljivim i jednostavnim jezikom, bez korištenja stručnih termina, imajući na umu da je namijenjen široj populaciji;
- Trebao bi sadržavati jednostavne i slikovite tabele, grafikone i dijagrame koji prikazuju prihode, rashode, javni dug za tekuću budžetsku godinu i prethodne dvije godine, te raspodjelu sredstava po funkcijama, ministarstvima, programima, vrste prihoda,
- Trebao bi biti samostalan dokument, tako da čitaoci ne moraju biti upoznati sa sadržajem ostalih budžetskih dokumenta da bi razumjeli budžet;
- Trebao bi biti fokusiran na programe, ciljeve i sadržaj budžeta;
- Trebao bi ispunjavati i niz drugih kriterija kao što su sveobuhvatnost, objektivnost, pouzdanost, relevantnost, pravovremenost, lakoća razumijevanja itd;
- Trebao bi biti distribuiran u isto vrijeme kada Predsjedništvo BiH predstavlja godišnji budžet zakonodavcu. Važno je da javnost bude pravovremeno uključena u raspravu o budžetu, kako bi imala priliku da utiče na odlučivanje zakonodavne vlasti ukoliko se to pokaže potrebnim;
- Trebao bi biti masovno distribuiran, a to podrazumijeva široku i kreativnu upotrebu različitih kanala komunikacije.

Izrada i objavljivanje „Budžeta za građane“ proizlazi iz članstva Bosne i Hercegovine u inicijativi „Partnerstvo za otvorenu vlast“ koja od država članica zahtijeva visok stepen fiskalne transparentnosti. S tim u vezi, treba istaći da uključivanje građana u proces planiranja budžeta doprinosi višem nivou fiskalne odgovornosti vlasti u trošenju javnih sredstava, da se omogućava praćenje odgovornosti vlasti u provođenju planiranih politika, te postiže transparentnija, odgovornija i efikasnija javna uprava. Takođe, na taj način se građanima pruža prilika da preuzmu aktivnu ulogu u praćenju trošenja javnih sredstava i da na taj način direktno doprinesu prevenciji korupcije u javnom sektoru.

„Budžet za građane“ predstavlja i primjer dobre prakse u zemljama Evropske unije. Ugovorom o Evropskoj uniji (članovi 10. i 11.) svakom građaninu je obezbjeđeno pravo da učestvuje u demokratskom životu Evropske unije. Institucije Evropske unije bi građanima i predstavničkim udruženjima trebale pružiti priliku da objave i javno razmijene svoje stavove u svim područjima djelovanja Evropske unije, te sa njima održavaju otvoren, transparentan i redovan dijalog. Poreski obveznici zemalja članica imaju pravo na jasan pregled odakle se i na koji način EU finansira, a podaci su dostupni online za EU i za svaku zemlju pojedinačno. U cilju što potpunije informisanosti građana EU, Generalna direkcija Evropske komisije za budžet, izdaje u sažetoj formi brošuru "Budžet na prvi pogled" (*Budget at Glance*).

4. Pravni osnov za donošenje budžeta za građane

Prema provedenoj analizi, utvrđeno je da posao redovne pripreme i objave dokumenta „Budžet za građane“ nije definisan niti zakonskim niti podzakonskim dokumentima. Trenutno, okvir za koji se može vezati priprema i objava dokumenta „Budžet za građane“ odnosi se na Strategiju reforme upravljanja javnim finansijama u institucijama Bosne i Hercegovine 2017-2020¹ koja u okviru stuba „Priprema, sačinjavanje i praćenje budžeta“ odnosno mjere „Unapređenje planiranja sredstava u srednjoročnim i godišnjim proračunskim dokumentima u skladu sa strateškim dokumentima“ predviđa „Pripremu i objavu budžeta za građane“. Novi Strateški okvir za reformu javne uprave u BiH od 2018. do 2022. godine² predviđa uspostavljanje korisnički orijentisane i transparentne javne uprave, što je svakako jedan od ciljeva donošenja „Budžeta za građane“. Kako će nova Strategija reforme upravljanja javnim finansijama u institucijama Bosne i Hercegovine 2021-2024 biti naslonjena na Strateški okvir za reformu javne uprave u BiH od 2018. do 2022. godine, odnosno biće njen dio, bitno je da se aktivnost „pripreme i objave budžeta za građane“ (re)definiše kao stalna godišnja aktivnost odnosno mjera na godišnjem nivou rokom trajanja strategije/a. Treba svakako pomenuti i to da je izrada „Budžeta za građane“ obaveza i prema **Akcionom planu Vijeća ministara BiH za provođenje inicijative Partnerstvo za otvorenu vlast za period 2019 – 2021.**³

Jedna od sedam preuzetih obaveza odnosno mjera u okviru Akcionog plana odnosi se na izradu „Budžeta za građane“. Tako je mjerom definisano da se ista treba realizovati do kraja 2020. godine. Svrha ove mjere je da se po prvi put objavi i distribuiraju „Budžet za građane“ institucija BiH. Zbog situacije sa pandemijom virusa COVID-19, te kašnjenja u usvajanju Budžeta institucija BiH za 2020. godinu, Budžet za građane institucija BiH za 2020. godine bit će informativni materijal Ministarstva

¹

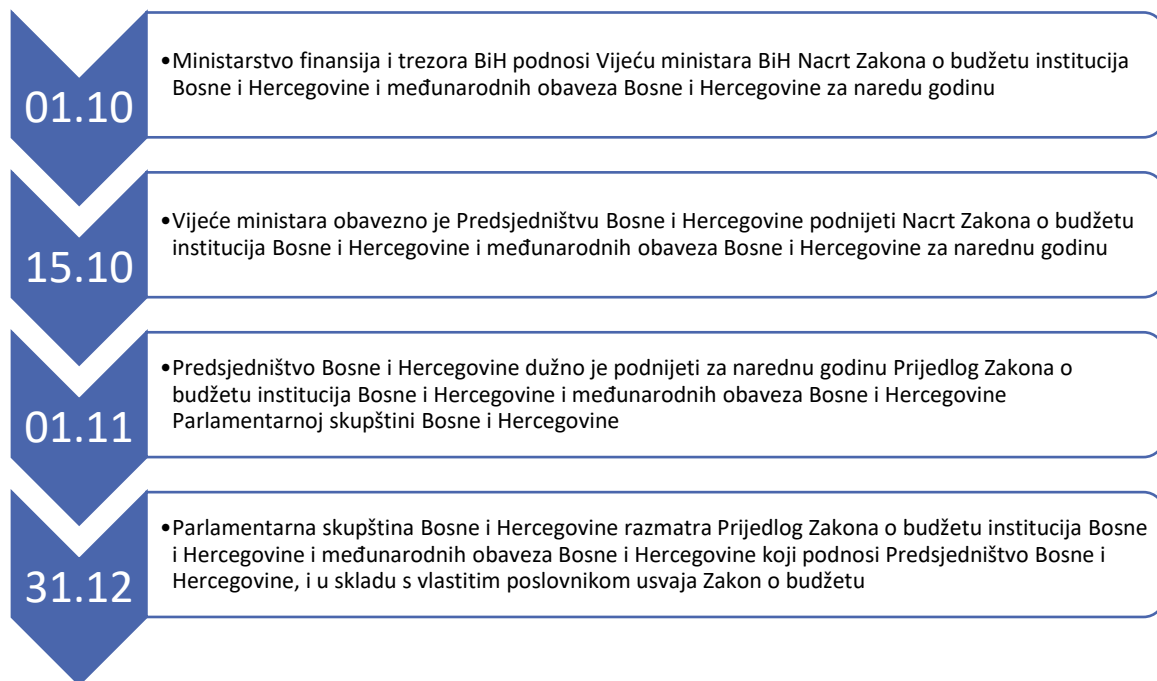
<https://mft.gov.ba/srb/images/stories/ministarstvo/registar%20propisa/prijedlozi/Strategija%20reforme%20u%20upravljanju%20javnim%20finansijama%20u%20institucijama%20Bosne%20i%20Hercegovine%202017-2020.pdf>

² Službeni glasnik BiH“ broj 39/14 broj 85/18

³ <http://parco.gov.ba/wp-content/uploads/2019/03/BiH-Akcion-plan-za-OGP.doc>

finansija i trezora BiH kojim bi se ova obaveza ispoštovati. Predviđeno je da se cjelokupan proces realizuje planski, te bi se donijela neka vrsta metodologije/smjernica za pripremu budžeta za građane, koja bi koristila za potrebe daljnjih obuka i širenje pozitivne prakse na sve institucije, a moguće i na druge nivoe vlasti kako bi se postigla potpunija transparentnost. Slijedom ove činjenice Metodologija se može primjenjivati tek od budžetskog ciklusa za period 2022.-2024. godina.

Kada se posmatra postojeći zakonodavni okvir, najvažniji zakon na koji se naslanja priprema dokumenta „Budžet za građane“ institucija BiH odnosi se na **Zakon o finansiranju institucija Bosne i Hercegovine**.⁴ Ovim zakonom se uređuje priprema, donošenje, izvršenje, računovodstvo, izvještavanje i nadzor Budžeta Bosne i Hercegovine te nadležnosti Ministarstva finansija i trezora BiH u vezi sa navedenim. Bitno je istaći i to da Zakon definiše i to da svaki budžetski korisnik mora imenovati najmanje jednog službenika za finansije koji će obavljati poslove finansijskog planiranja, pripreme budžeta i izvršenja budžeta datog budžetskog korisnika. Svakako najbitniji element samog Zakona odnosi se na budžetski kalendar za aktivnosti koje su bitne u vezi sa pripremom i donošenjem Budžeta. Tako je definisana vremenska dinamika i odgovornost pojedinih institucija u vezi sa pripremom o donošenjem zvaničnog Budžeta, što implicitno utiče na dinamiku aktivnosti u vezi pripreme dokumenta „Budžet za građane“.

Ministarstvo finansija i trezora će razmotriti mogućnost zakonskog definisanja pripreme Budžeta za građane.

U slučaju kašnjenja realizacije propisanog budžetskog kalendara i pripreme Budžeta institucija BiH, isto će imati utjecaj i na kašnjenje u pripremi Budžeta za građane. Imajući u vidu svrhu „Budžeta za građane“, koja se manifestuje u povećanju učešća građana i zainteresovanih u donošenju budžeta, uobičajeno je da se na uvid javnosti daje prijedlog budžeta, te finalna usvojena verzija zvaničnog Budžeta. To u ovom slučaju znači da se Prijedlog Zakona o budžetu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine koji Predsjedništvo upućuje Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine treba dati na uvid građanima i zainteresovanoj javnosti u formi dokumenta „Budžet za građane“ sa ciljem podsticanja njihovog učešća u (re)definisanju budžetskih stavki za

⁴ “Službeni glasnik BiH“ broj 49/09, 42/12, 87/12, 32/13

sljedeću godinu. Zbog specifičnosti Budžeta institucija BiH i međunarodinih obaveza BiH (80% rashoda su fiksni troškovi) najinteresantniji dio za građane su rashodi u dijelu tekućih grantova i transfera koji se planiraju u okviru budžetskih korisnika. Takođe se na uvid građanima i javnosti u formi dokumenta „Budžet za građane“ institucija predočava i usvojeni budžet odnosno Zakon o budžetu institucija BiH i međunarodinih obaveza BiH za narednu godinu.

5. Ključni akteri

Kada se posmatraju ključni akteri u procesu pripreme i objave dokumenta „Budžet za građane“, prvenstveno govorimo o institucijama odnosno budžetskim korisnicima na nivou Bosne i Hercegovine. Evidentno je da je najvažniji akter Ministarstvo finansija i trezora BiH imajući u vidu njihove nadležnosti nad pripremom zvaničnog Budžeta, te kompetencije i znanja u vezi samog budžetskog dokumenta.

Nosilac posla pripreme dokumenta „Budžet za građane“ u Ministarstvu finansija i trezora je organizaciona jedinica koja priprema Nacrt budžeta institucija BiH i međunarodinih obaveza BiH koja je zadužena za sve pripremne radnje, prikupljanje podataka putem ankete, izradu i objavu dokumenta na web stranici Ministarstva finansija i trezora BiH.

Zakon definiše i to da svaki budžetski korisnik mora imenovati najmanje jednog službenika za finansije koji će obavljati poslove finansijskog planiranja, pripreme budžeta i izvršenja budžeta datog budžetskog korisnika. Ministarstvo finansija i trezora BiH će u okviru održavanja konsultacija sa budžetskim korisnicima u procesu pripreme Nacrta budžeta institucija BiH i međunarodinih obaveza BiH, prikupiti informacije o zahtjevima građana i javnosti u vezi sa određenim pitanjima iz njihove nadležnosti.

Jedni od aktera su i predstavnici građana i nevladine organizacije imajući u vidu stepen njihovog interesovanja za Budžet institucija Bosne i Hercegovine i međunarodinih obaveza Bosne i Hercegovine. Imajući u vidu da se radi o jako velikom broju ljudi, njihove stavove je najbolje prikupiti putem anketiranja koje bi se realiziralo još u pripremnoj fazi odnosno prilikom utvrđivanja stavova građana i predstavnika nevladinih organizacija o strukturi dokumenta „Budžet za građane“, te načinu na koji bi se trebali predstaviti podaci.

Anketiranje

U cilju prikupljanja stavova i mišljenja predstavnika institucija - korisnika budžeta BiH, organizacija civilnog društva i građana o sadržaju „Budžeta za građane“ (BzG), važno je provesti anketiranje. Upitnik⁵ može da sadrži pitanja u vezi sa:

- Ocjenom važnosti BzG za pojedine ciljne grupe;
- Informacijama koje treba predstaviti u dokumentu BzG;
- Institucijama državnog nivoa čije podatke treba primarno prikazati u BzG;
- Izgledu BzG ;
- Medijima koje treba koristiti za informisanje zainteresovanih o BzG i budžetskom procesu;
- Predstavljanju podataka u vidu tabela;
- Predstavljanju podataka pomoću ilustracija i infografika;
- Potrebi da BzG sadrži rječnik sa najvažnijim pojmovima;

⁵ Pogledati Prilog 1 za prijedlog izgleda upitnika

- Potrebi da se proces pripreme BzG uredi zakonom ili podzakonskim aktom;
- Starosna grupa/pol/radni status ispitanika

Jedan od najefikasnijih načina za prikupljanje odgovora je da se pripremljeni upitnik postavi na internet putem neke od platformi koje to omogućavaju (npr. Google Forms koji je besplatan), a link koji vodi do upitnika se može potom postaviti na odgovarajuće veb-stranice, društvene mreže (Facebook, Instagram, Twitter i dr.), može se distribuirati putem mejla uz odgovarajući popratni dopis, a može takođe biti integrisan u saopštenje za javnost koje se potom distribuira medijima. Po završetku anketiranja, slijedi sređivanje, obrada i analiza dobijenih podataka koje predstavljaju dragocjenu smjernicu u pripremi i promociji BzG.

Mediji su jedan od aktera u pripremi Budžet za građane. Prije same objave dokumenta predstavnike medija je takođe preporučljivo uključiti u proces anketiranja, uvažavajući njihovu zainteresovanost za ovu problematiku. Poslije izrade dokumenta „Budžet za građane“ institucija BiH, mediji su veoma važni u njegovoj promociji, odnosno objavi informacija o njegovom publikovanju i dostupnosti građanima i ostalim zainteresovanim akterima. U cilju informisanja predstavnika medija, preporučljivo je pripremiti i distribuirati saopštenje za javnost predstavnicima medija.

6. Sadržaj dokumenta „Budžet za građane“

Kada se posmatra dosadašnja praksa, te provedena sveobuhvatna situacione analiza i analiza potreba i pravnog okvira za razvoj „Budžeta za građane“, uočava se da dokument „Budžet za građane“ sadrži najmanje sljedeće podatke:

- Uvod i pozdravna riječ;
- Rječnik budžetskih termina i kratak opis aktivnosti, mehanizam uključivanja građana u proces usvajanja budžeta i nadležnost učesnika u budžetskom procesu prema budžetskom kalendaru;
- Makroekonomske projekcije i predviđanja;
- Sažet pregled strukture prihoda i primitaka;
- Sažet pregled strukture rashoda i izdataka;
- Podatke o javnom dugu;
- Podatke o kapitalnim investicijama;
- Tekuće programe za podršku obrazovanju, zapošljavanju, ekonomskom razvoju, socijalnoj zaštiti, izbjeglim i raseljenim licima, ravnopravnosti polova, kao i druge značajne programe;
- Kontakt podatke, informacije o dostupnosti budžetskog pregleda odnosno „Budžeta za građane“ i drugih budžetskih dokumenata.

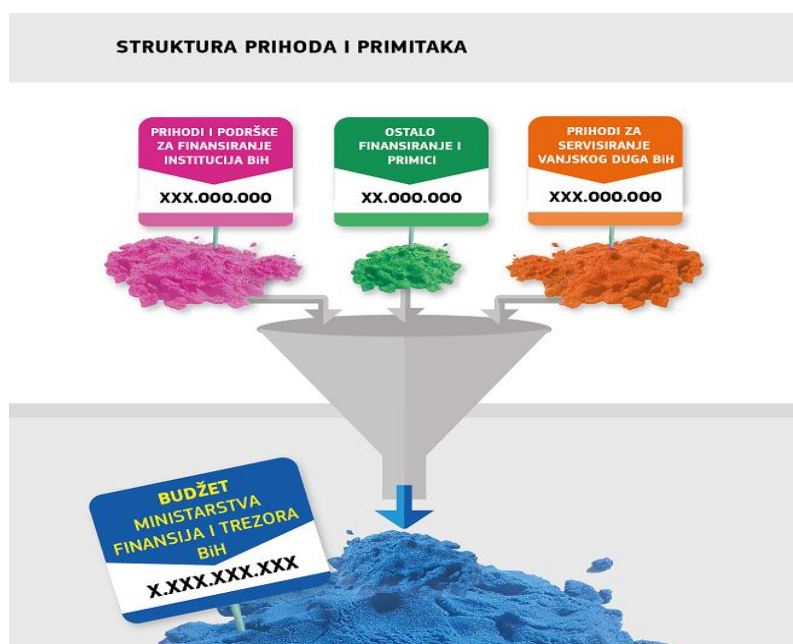
Svakako, na početku dokumenta „Budžet za građane“ uobičajeno je da se nalazi pozdravna poruka ministra i kratka elaboracija razloga za donošenje jednog ovakvog dokumenta.

Rječnik budžetskih termina i kratak opis aktivnosti su dio koji uvodi čitaocima u način pripreme „Budžeta za građane“, te opisuje način na koji se građani mogu uključiti u proces pripreme i usvajanja zvaničnog

budžeta. Istovremeno, u ovom dijelu se definišu i nadležnosti institucija kao i proces pripreme dokumenta „Budžet za građane“.

Makroekonomske projekcije i predviđanja su dio koji se zasniva generalno na projekcijama i predviđanjima Direkcije za ekonomsko planiranje, te se iste mogu pronaći u Dokumentu okvirnog budžeta, koji prema budžetskom kalendaru treba da usvoji Vijeće ministara do 30. juna odnosno koji Ministarstvo finansija i trezora treba obavezno da objavi na zvaničnoj veb-stranici Ministarstva finansija i trezora najkasnije do 15. jula.

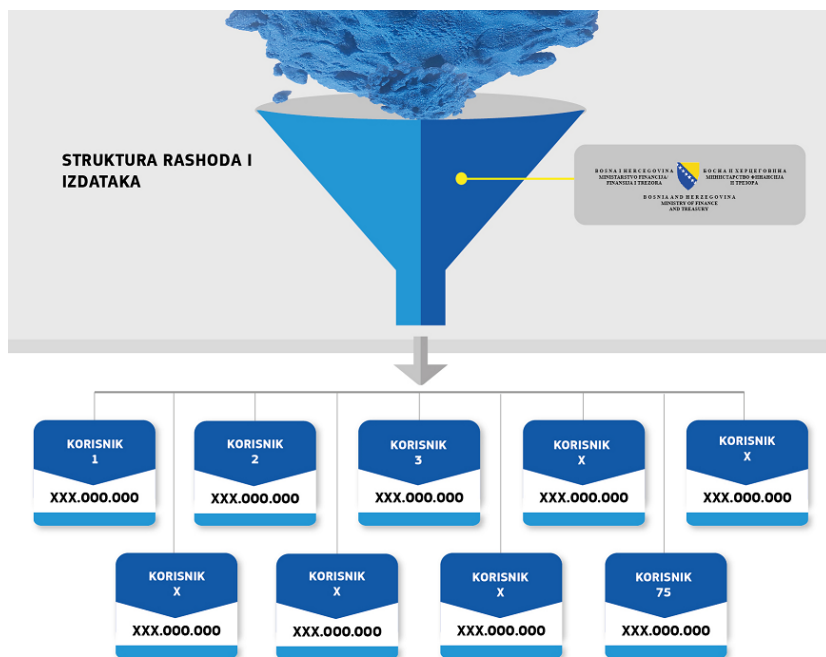
Sažet pregled strukture prihoda i primitaka je jedan od bitnih dijelova dokumenta „Budžet za građane“ jer pojašnjava način na koji se institucije finansiraju. Fokus na ovaj segment zavisi od rezultata provedene ankete i stavova građana i predstavnika nevladinih organizacija o značaju ove stavke za njihovo razumijevanje. Prihodi i primici se mogu predstaviti na različite načine, ali s obzirom na zahtjeve građana i nevladinih organizacija za jasnim, sažetim i ilustrativnim prikazom prihoda, oni će svakako biti predstavljeni odgovarajućim infogafikom (vidi primjer dole).⁶

Sažet prikaz strukture rashoda je takođe jedan od najbitnijih dijelova dokumenta „Budžet za građane“ jer pojašnjava način na koji se troše budžetska sredstva. Fokus ovog dijela takođe zavisi od rezultata provedene ankete i stavova građana i predstavnika nevladinih organizacija. Rashodi se takođe mogu predstaviti na različite načine – funkcionalno, po institucijama, programima, itd. Ako u obzir uzmemo zahtjeve građana za jasnim, sažetim i ilustrativnim prikazom rashoda, oni će takođe biti predstavljeni određenim infogafikom (vidi primjer dole).⁷

⁶ Finansijska sredstva su simbolički prikazana u formi pijeska (pijesak je osnova za gradnju, baš kao i finasijska sredstva). U tom smislu, Ministarstvo finansija i trezora je institucija koja budžet planira, gradi i budžetom se služi za gradnju, raspoređujući sredstva kroz izdatke i rashode.

⁷ Kad znamo kolika su sredstva koja su se slila u budžet, planiramo koliko su rashodi i izdaci (Ministarstvo pravi plan potrošnje novca i sredstva se odlijevaju na korisnike budžeta).

Podaci o javnom dugu su uvijek jako zanimljivi za same građane. Stoga je jako bitno da se ovi podaci predstave što sažetije i razumljivije. Za to se mogu koristiti tabele ili grafikoni, potkrijepljeni nekim ilustracijama koje asociraju na javni dug.

Podaci o kapitalnim investicijama u okviru „Budžeta za građane“ institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine su takođe zanimljivi podaci koje građani teško mogu da vide u zvaničnom budžetu. Stoga je jako značajno da se ovi podaci predstave što ilustrativnije, naročito sa aspekta namjene navedenih investicija. Za to se koriste tabelarni prikazi i/ili ilustracije.

Tekući programi za podršku u nekom sektoru (za obrazovanje, zapošljavanje, ekonomski razvoj, socijalnu zaštitu, izbjegla i raseljena lica, ravnopravnost polova, itd.) su uvijek interesantni jer govore o određenim fokusima institucija vlasti. Međutim, „Budžet za građane“ ne predstavlja sve programe već samo najznačajnije za koje su zainteresovani građani i nevladine organizacije, te generalna javnost.

Na kraju dokumenta „Budžet za građane“ navode se kontakt podaci osobe iz Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine koja će biti zadužena za informacije o dostupnosti „Budžeta za građane“ i drugih budžetskih dokumenata za same građane, nevladin sektor i zainteresovanu javnost.

7. Koraci u pripremi i objavljivanju dokumenta „Budžet za građane“

Da bi se uspješno pripremio i objavio dokument „Budžet za građane“, neophodno je pokretanje aktivnosti nadležne organizacione jedinice Ministarstva finansija i trezora u cilju osiguranja preduvjeta za sačinjavanje ovog dokumenta.

KORAK 1 – Pripremne aktivnosti organizacione jedinice Ministarstva finansija i trezora

Organizaciona jedinica Ministarstva finansija i trezora zadužena za pripremu Nacrta Zakona o budžetu institucija BiH i međunarodnih obaveza BiH u saradnji sa organizacionom jedinicom za javni dug je nadležna za pripremu i objavu „Bužeta za građane“, te provođenje cjelokupne procedure i kreiranje pratećih instrumenata (upitnika, smjernica) za izradu dokumenta, uključujući provođenje ankete sa građanima, obradu i analizu rezultata, utvrđivanje sadržaja i izgleda dokumenta, te procedure štampanja i distribucije „Budžeta za građane“.

S obzirom na to da je budžet svake godine relativno sličan, aktivnost provedbe ankete nije neophodna za svaku godinu i ista bi se radila u „vanrednim“ situacijama (npr. poplave, korona virus i sl.), a u „redovnim“ situacijama je ovo poželjno, ali ne i obavezno.

KORAK 2 – Planiranje i provođenje ankete sa građanima, nevladinim organizacijama, te predstavnicima ostalih institucija BiH zaduženih za Budžet

Tokom mjeseca maja i juna, provodi se anketa sa građanima, nevladinim organizacijama sa ciljem definisanja okvirne strukture i sadržaja dokumenta „Budžet za građane“. To se vrši kroz anketu koja se postavlja na veb-sajt institucije i koja prikuplja stavove svih zainteresovanih za izradu „Budžeta za građane“, U provođenju ispitivanja stavova/ankete u vezi sa budućim sadržajem „Budžeta za građane“, predlaže se sljedeća struktura::

- Informacije o prihodima - utvrđivanje stavova o predavljanju prihoda za koje su najzainteresovaniji;
- Informacije o rashodima - utvrđivanje stavova o predavljanju rashoda za koje su najzainteresovaniji;
- Prioriteti u raspodjeli i potrošnji - utvrđivanje najvažnijih budžetskih rashoda koje žele da budu predstavljeni u dokumentu;
- Sektorski podaci i informacije o ciljanim programima/projektima - utvrđivanje najvažnijih programa i projekata u okviru nadležnosti pojedinih institucija za koje žele da se više zna.

Rok za provođenje ankete je 30. juni tekuće godine.

KORAK 3 – Rad na pripremi nacrta dokumenta „Budžet za građane“

Od 1. jula do 30. septembra priprema se nacrt dokumenta „Budžet za građane“ na osnovu DOB-a, te analize i rezultata provedenih anketa sa građanima, nevladinim sektorom i predstavnicima finansija u okviru institucija. Finalni rok za pripremu nacrta dokumenta „Budžet za građane“ korespondira sa rokom nacrta Zakona o budžetu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine za narednu godinu koji Ministarstvo finansija i trezora BiH podnosi Vijeću ministara BiH (do 01. oktobra).

KORAK 4 – Konsultacije sa zainteresovanim stranama i finalizacija dokumenta „Budžet za građane“

Kako smo već ranije navodili, „Budžet za građane“ podrazumijeva kreiranje dvije verzije dokumenta budžeta - prijedloga budžeta i usvojenog budžeta. Prijedlog budžeta je pripremljen u formi „Budžeta za građane“ se finalizira najkasnije 7 dana od dana kada je Predsjedništvo Bosne i Hercegovine podnijelo Prijedlog Zakona o budžetu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine za narednu godinu. Ovako pripremljen

dokument „Budžeta za građane“ se u elektronskoj verziji postavlja na veb-sajt Ministarstva finansija i trezora, u cilju povećanja učešća građana, nevladinih organizacija i zainteresovane javnosti za donošenje budžeta. Sumarni izvještaj o provedenoj anketi (koja traju najmanje 15 dana) dostavljaju se Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, koja usvaja Zakon o budžetu institucija i međunarodnih obaveza.

Finalna verzija zvanično usvojenog budžeta se priprema najkasnije 15 dana od usvajanja Zakona o budžetu institucija i međunarodnih obaveza od strane Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine. To znači da dokument „Budžeta za građane“ treba biti objavljen najkasnije do 15. januara.

U slučajevima da budžetski kalendar, definisan Zakonom o finansiranju institucija BiH, nije ispoštovan, odnosno da se kasni sa pripremom Prijedloga budžeta koji definiše Predsjedništvo Bosne i Hercegovine Budžet za građane će se pripremiti u skladu sa tim okolnostima, odnosno isti će slijediti tok usvajanja Prijedloga Budžeta institucija BiH i međunarodnih obaveza BiH.

KORAK 5 – Objavljivanje dokumenta „Budžet za građane“

Objavljivanje dokumenta „Budžet za građane“ vrši se na način definisan provedenom anketom, te raspoloživim budžetom. Standardnu formu čini priprema publikacije, na 15-30 stranica, u kojoj se jednostavno i sažeto predstavljaju svi podaci o Budžetu institucija za koje postoji određeni stepen interesovanja a prema definisanom sadržaju. Ovako pripremljena elektronska verzija dokumenta se dalje priprema za štampu u više verzija (imajući u vidu potrebu za verzijama na B/H/S jezicima). Raspoloživost sredstava i vremena utiče i na pripremu verzije dokumenta na engleskom jeziku.

Osim ovog načina, dokument „Budžet za građane“ može biti pripremljen u vidu prezentacije koja se može lako komunicirati sa zainteresovanim stranama putem veb-sajta Ministarstva finansija i trezora BiH, društvenih mreža na internetu, ali i odgovarajućih događaja na temu budžeta i budžetskih politika.

Prilog 1

„Budžet za građane“ Ministarstva i finansija i trezora BiH

Upitnik koji je pred Vama ima za cilj prikupljanje stavova i mišljenja o sadržaju „Budžeta za građane“ za Ministarstvo finansija i trezora BiH koji je u fazi pripreme. „Budžet za građane“ je vrsta vodiča za građane i budžetske korisnike koji na jednostavan način prikazuje kako se planira prikupljati i trošiti novac iz budžeta institucija BiH. Za popunjavanje upitnika je potrebno oko 5 minuta. Molimo Vas da odgovorite na sva pitanja.

Priprema „Budžeta za građane“ za Ministarstvo finansija i trezora BiH se provodi uz podršku vlada SR Njemačke i Velike Britanije u okviru Programa jačanja javnih institucija u BiH koji provodi njemački GIZ. Tehničku podršku izradi budžeta za građane u ime GIZ-a pruža Agencija za razvoj preduzeća Eda.

1. Za koga sve je Budžet za građane važan? *

Označite željene odgovore sa predložene liste. Možete označiti do 2 odgovora ukupno.

Check all that apply.

- Generalnoj populaciji
- Predstavnicima medija
- Predstavnicima nevladinog sektora
- Donatorima
- Predstavnicima institucija

Other: _____

2. Koje informacije u dokumentu „Budžet za građane“ treba prioritetno predstaviti?

*

Označite željene odgovore sa predložene liste. Možete označiti do 2 odgovora ukupno.

Check all that apply.

- Prihode po stavkama
- Rashode po stavkama
- Rashode po institucijama
- Plate zaposlenih
- Donacije

Other: _____

3. Navedite institucije državnog nivoa čije podatke treba primarno prikazati u „Budžetu za građane”? *

Upišite nazive najviše 3 institucije prema Vašim prioritetima

4. Kakav bi trebalo da bude dokument „Budžet za građane”? *

Označite željene odgovore sa predložene liste.

Check all that apply.

- Detaljan
- Sažet
- Jasan i koncizan
- Ilustrovan
- Da sadrži veliku količinu informacija
- Da sadrži tabelarne prikaze

5. Koje medije treba koristiti za informisanje zainteresovanih o budžetu i budžetskom procesu? *

Označite željene odgovore sa predložene liste. Možete označiti do 2 odgovora ukupno.

Check all that apply.

- Štampani materijal
- Javne prezentacije i okrugli stolovi
- Radio
- Televizija
- Internet prezentacija na portalu
- Socijalne mreže (Fejsbuk, Instagram, Tviter, itd.)
- SMS i mobilne aplikacije (Viber, WhatsApp, itd.)
- Direktnu komunikaciju

-
6. Podatke u „Budžetu za građane“ treba predstaviti u vidu tabela? *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	
Potpuno se ne slažem	☐	☐	☐	☐	☐	Potpuno se slažem

7. Podatke u „Budžetu za građane“ treba predstaviti pomoću ilustracija i infografika? *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	
Potpuno se ne slažem	☐	☐	☐	☐	☐	Potpuno se slažem

8. „Budžet za građane“ treba da sadrži rječnik sa najvažnijim pojmovima? *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	
Potpuno se ne slažem	☐	☐	☐	☐	☐	Potpuno se slažem

9. Da li smatrate da proces pripreme dokumenta „Budžet za građane“ treba kodifikovati? *

Mark only one oval.

- Da, zakonom
- Da, podzakonskim aktom
- Ne
- Other: _____

10. Označite kojoj starosnoj grupi pripadate?

Mark only one oval.

- Od 18 do 30 godina
 Od 30 do 45 godina
 Od 45 do 60 godina
 Više od 60 godina

11. Vaš pol

Mark only one oval.

- M
 Ž
 Other: _____

12. Kako biste definisali Vaš status?

Mark only one oval.

- Zaposlen/a u državnoj instituciji
 Zaposlen/a u nevladinoj organizaciji
 Zaposlen/a u privatnoj firmi
 Nezaposlen/a
 Penzioner/ka
 Učenik/ica
 Student/ica

13. Ukoliko želite da dobijate informacije u vezi sa dokumentom „Budžet za građane“, molimo da upišete svoju e-mail adresu.

E-mail adrese će biti korišćene isključivo u svrhu komunikacije o budžetu za građane. Nakon slanja završenog dokumenta svim zainteresovanim, e-mail adrese će biti izbrisane iz baze. Podatke prikuplja Agencija za razvoj preduzeća Eda iz Banjaluke u ime Ministarstva finansija i trezora BiH. U svakom trenutku možete opozvati saglasnost da dobijate informacije o budžetu za građanje slanjem e-maila sa kratkim zahtjevom na eda@edabi.org, nakon čega će vaša e-mail adresa biti izbrisana iz baze.
